

TÜRKİYE TRAKTÖR PAZARI DURUMU

Dr. Çağdaş Civelek
Çukurova Üni. Zir. Fak, Tarım Mak. ve Tekno. Müh. Bl.

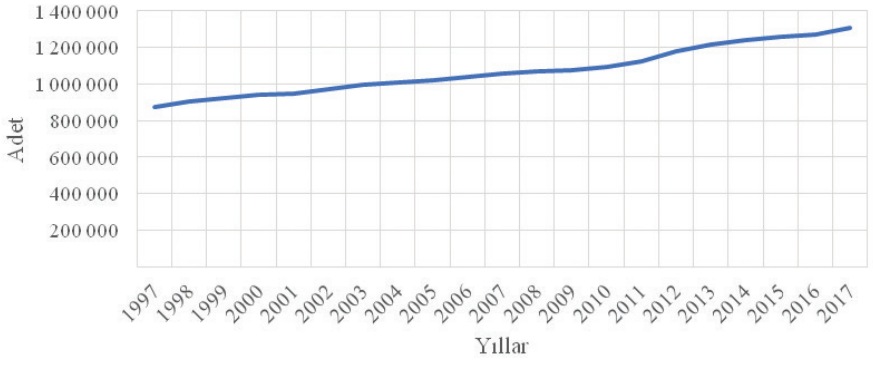
I. Dünya Savaşı sırasında Türkiye'ye Almanya'dan getirilen motorlu pulluklar ve buhar makinaları, Türk tarımında makine kullanımı açısından bir milat kabul edilebilir. 1949 yılında Marshall planının uygulanması ile ülkemize esas anlamda traktör girişi başlamış ve tarımsal üretimde traktör kullanımında ilerleme kaydedilmiştir.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk İzmir'de düzenlenen İktisat Kongresi'nde tarımda makine kullanımının önemini vurgulaması, bunun üzerine 1926'da Resmi Gazetede ilan edilen kanunla, çiftçiler alacakları traktör, pulluk biçerdöver gibi makinalar ile bunlarda kullanılan yakıttan alınan vergilerden muaf tutulmasıyla, ülkemiz tarımında traktör kullanımı daha da hızlanmıştır. Bir ülkenin tarımsal üretimde ilerleme göstergelerinden biri olan traktör varlığı, traktör sayısının hangi özelliklerdeki traktörlerden oluştuğu ve tarım alanlarına dağılımının analiz edilmesi, tarımsal mekanizasyon açısından kaydedilen ilerlemenin bir göstergesidir. Tarım traktörlerinin yıllara göre dağılımı, arazi başına düşen traktör sayısı ve traktör gücü, 1.000 hektar araziye düşen traktör sayısı ve traktör başına düşen arazi büyüklüğü en önemli tarımsal mekanizasyon göstergeleridir.

1936 yılında 1.308 adet olan traktör sayısı, 1960'ta 50 bin adedi geçmiştir. 1980'lerin başında ise traktör sayısındaki artış daha da hızlı olmuş ve o yıllarda 436 bin adet traktöre ulaşılmış, 1990'lı yılların sonunda 1 milyon adet traktör sayısı aşılmıştır.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2017 yılı itibari ile ülkemizde 1 milyon 300 binden fazla traktör bulunmaktadır (Şekil 1) [1]. Trafik kayıtları dikkate alındığında ise, 2017 yılında halen trafiğe kayıtlı 1 milyon 800 binden fazla traktörün bulunduğu görülmektedir [2]. Bu açıdan bakıldığında Türkiye traktör parkında 500 bin adet traktörün hurda olarak bulunduğu söylenebilir. Ülkemizde faaliyet gösteren yerli ve yabancı olmak üzere toplam 20'nin üzerinde traktör firması bulunmakta ve bu firmalar farklı marka adı altında traktörleri piyasaya sürmektedirler.

> *"Bir ülkenin tarımsal üretimde ilerleme göstergelerinden biri olan traktör varlığı, traktör sayısının hangi özelliklerdeki traktörlerden oluştuğu ve tarım alanlarına dağılımının analiz edilmesi, tarımsal mekanizasyon açısından kaydedilen ilerlemenin bir göstergesidir.*

Şekil 1. Son 20 yılda traktör sayısının değişimi (TÜİK)

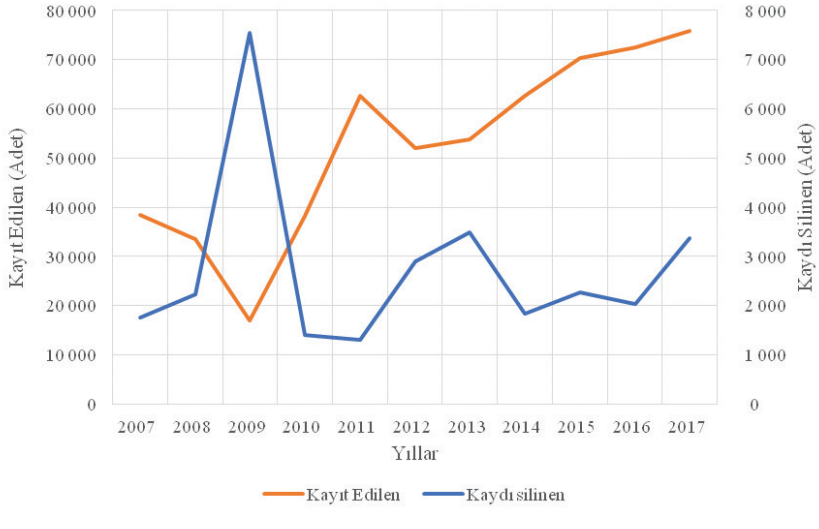
Önceleri Türkiye traktör pazarını daha çok ithal edilen markalar oluşturmakta iken, şu anda hem ithal hem de ülkemizde üretim gerçekleştiren traktör markaları traktör pazarını oluşturmaktadırlar.

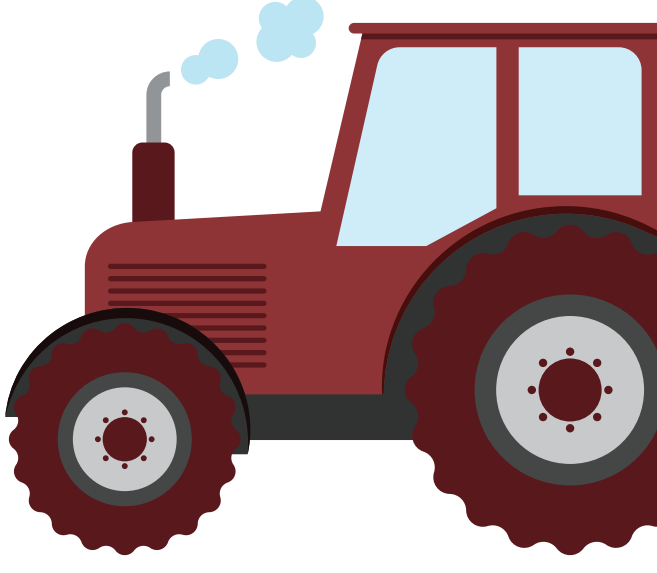
Faaliyet gösteren firma sayılarının artmasına paralel olarak, her yıl trafiğe kayıt olan traktör sayısı yıllar bazında değişiklik göstermekle birlikte artmaktadır. Bu değişkenliğin ülke ve tarım kesiminde oluşan ekonomik dalgalanmaların bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. 2017 yılında ülkemiz traktör pazarında toplam 75.793 adet trafiğe tescil edilmiştir (Şekil 2).
Trafiğe yeni kayıt edilen traktör sayısının, trafikten kaydı silinen traktör sayısına göre yüksek oluşu ve bu durumun yıllar içerisinde sürekliliği nedeni ile ülkemiz traktör parkının yaş ortalaması artmaya devam etmiştir. Yaşlarına göre traktör parkındaki traktörlerin oransal dağılımı incelendiğinde, toplam 1 milyon 838 bin olan traktör sayısının 1 milyon adedini oluşturan %55 oranındaki bölümünün 20 yaşından büyük olduğu görülmektedir. Bir traktörün ekonomik ömrünün 12.000 saat kullanıma eşdeğer olduğu düşünüldüğünde ve ülkemiz tarımında yıllık ortalama traktör kullanım süresi 600 saat olarak kabul edildiğinde, 20 yıldan eski olan traktörleri hurda kapsamında değerlendirmek mümkündür. Bu durumda ülkemiz traktör parkını oluşturan yaklaşık 800 bin adet traktör ekonomik olarak verimli durumda olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Son 10 yıllık tarımsal mekanizasyon göstergelerine bakıldığında her ne kadar traktör sayısı ve toplam traktör gücünde bir artış olduğu görülse de, özellikle 2000'li yılların başında 27 milyon hektar olan toplam tarım arazisi büyüklüğünün 17 yıl içerisinde 23 milyon hektara kadar gerilemesi tarımın en büyük sorunlardan biridir [5]. Bu nedenledir ki artan traktör sayısı ve gücü, özellikle birim alana düşen traktör gücünde beklenilen artışın gerçekleşmesine bir engel teşkil etmektedir.

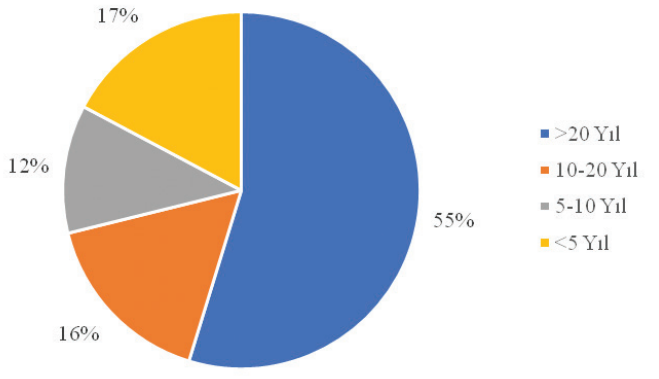
Tarımsal mekanizasyon göstergelerinden olan 1000 hektara düşen traktör sayısında gerileme ve traktör başına düşen arazi sayısındaki artış, Hem eski traktörlerin kullanılmaya devam edilmesi, hem de arazi toplulaştırmasında istenen hedeflerin yakalanamaması nedeni ile beklenen şekilde gerçekleşmemiştir.

Eğer 2000'li yılların başındaki toplam tarım arazisi büyüklüğü korunabilmiş olsaydı, bugünkü toplam traktör sayısı ile 1000 hektar araziye 48 adet traktör ve traktör başına da 20 hektar arazi düşüyor olacaktı ki, bu verilerle tarımsal mekanizasyon açısından bir gerileme değil de bir durgunluktan bahsetmek mümkün olabilirdi. 2017 yılı verileri ve traktör güç grupları dikkate alındığında, bu yıl içerisinde satışı yapılan iki akslı toplam 73 bin adet traktörün %5'i 1-50, %31'i 50-60, %18'i 60-70, %15'i 70-80 ve yaklaşık %30'u ise 80 beygir gücünden fazla güce sahip traktörlerden oluşmaktadır. Yıl içerisinde satışı yapılan 100 beygir gücünden yüksek güce sahip traktör oranının %10 olması da, halen traktör başına düşen arazi büyüklüğünün düşük ve büyük iş genişliğine sahip tarım makinasısayısının az olduğunun bir göstergesidir. 2017 yılı içeri-

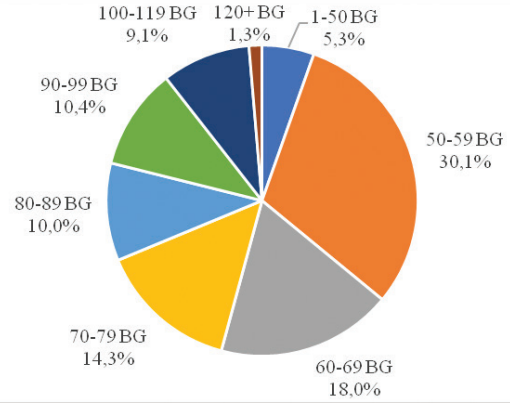

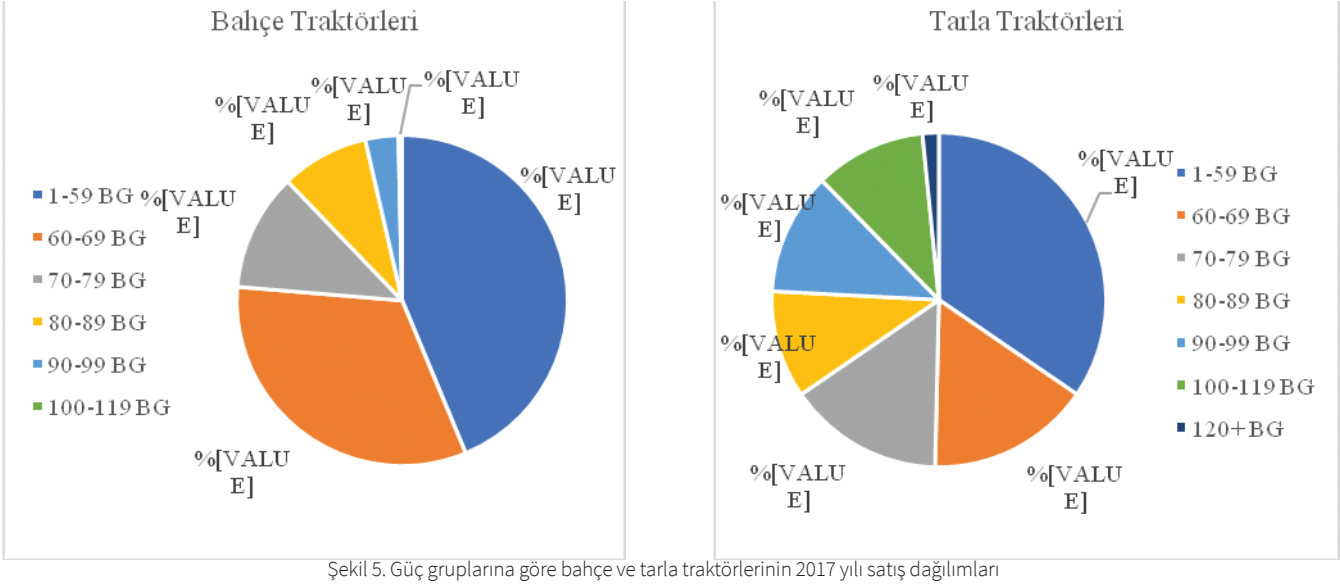
Şekil 2. Son 10 yılda trafiğe tescil edilen ve kaydı silinen traktör sayısı [3]

Şekil 3. Türkiye traktör parkındaki traktörlerin yaşlarına göre oransal dağılımı [4]

Şekil 4. 2017 yılı verilerine göre traktör güç grupları bazında traktör satış oranları

Şekil 5. Güç gruplarına göre bahçe ve tarla traktörlerinin 2017 yılı satış dağılımları

sinde satışı yapılan traktörlerin %42'sini tek çeker, %58'ini ise çift çeker; %85'ini yerli, %15'i ise ithal traktörler oluşturmaktadır. Yine 2017 satış rakamlarına göresatılan traktörlerin yaklaşık %15'ini bahçe traktörleri, %85'ini ise tarla traktörleri kapsamaktadır. 2017 yılı içerisinde satılan bahçe ve tarla traktörlerinin güç gruplarına göre dağılımı ise Şekil 5'te verilmiştir. 2017 yılı içerisinde güç grupları bazında en çok satılan traktör modellerinin özellikleri açısından analizi Çizelge 2'de verilmiştir. 1-50 beygir gücü grubunda en çok tek çeker modelin satıldığı, aynı model traktörün çift çeker modelinin 2. sırada en çok satıldığı belirlenmiştir.

Aralarında benzer dağılım bulunan ve benzer satış oranları kaydeden 60 ile 100 beygir gücü arasındaki traktör modelleri incelendiğinde ise, bu traktörlerin tek çeker/çift çeker ve kabinli/kabinsiz olarak opsiyonlara sahip olduğu görülmektedir. Dişli kutuları açısından da hem ileri hem geri olmak üzere eşit vites sayısı bulunan bu traktörlerin, tam senkromeçli vites kutusuna ve 4 adet hidrolik çıkışa sahip olması öne çıkan özellikler arasında sayılabilir.

Yıl	Traktör Sayısı	Toplam Güç (kW)	Ortalama Traktör Gücü (kW)	İşlenen arazi (bin hektar)	Birim alana düşen güç (kW/hektar)	1000 hektara düşen traktör sayısı (traktör/1000 hektar)	Traktör başına düşen arazi büyüklüğü (hektar/traktör)
2007	1.055.892	44.901.104,90	43,22	24.888	1,8	42,43	23,57
2017	1.306.611	56.243.818,75	45,69	23.384	2,4	55,88	17,90

Çizelge 1. Türkiye son 10 yıllık tarımsal mekanizasyon göstergeleri

Güç Grubu (Beygir Gücü)	Çekiş Tipi	Motor Özelliği	Yakıt Deposu (L)	Dişli Kutusu Özelliği	Kabin Özelliği	Hidrolik Kaldırma Kapasitesi (kg)	Hidrolik Güç Çıkışı	Kuyruk Mili (min-1)	Ön İz Genişliği (mm)	Arka İz Genişliği (mm)
1-49	Tek çeker	48 BG 3 silindirli Turbo Tier 3	52	8 ileri 2 geri Mekanik senktromeçli	Kabinsiz	2200	2 veya 4	540	1323	1350-1752
50-59	Tek çeker/ Çift çeker	50 BG 2 silindir Turbo Intercooler Tier 3	64	8 ileri 2 geri Mekanik senktromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	2200	2	540	1361-1761	1423-1927
60-69	Tek çeker/ Çift çeker	65 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	82	8 ileri 8 geri Tam senkromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	3000	4	540 540E	1362-1798	1442-1955
70-79	Tek çeker/ Çift çeker	75 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	110	12 ileri 12 geri Tam senkromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	3565	4	540 540E	1405-1905	1520-2018
80-89	Tek çeker/ Çift çeker	88 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	110	12 ileri 12 geri Tam senkromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	3565	4	540 540E	1485-1985	1400-2000
90-99	Çift çeker	98 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	110	12 ileri 12 geri Tam senkromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	3565	4	540 540E	1672-2000	1626-2024
100-119	Çift çeker	110 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	110	12 ileri 12 geri Tam senkromeçli	Kabinli/ Kabinsiz	3565	4	540 540E	1787-2180	1628-2028
>120	Çift çeker	132 BG 4 silindir Turbo Intercooler Tier 3	176	16 ileri 16 geri Yarı otomatik	Kabinli	5994	8	540 750 1000	1325-2285	1430-2130

Çizelge 2. 2017 yılında güç gruplarına göre en çok satılan traktör modellerinin özellikleri

Tarımsal mekanizasyon açısından önemli bir sorun oluşturan, ekonomik ömrünü yitirmiş traktörlerin hızlı bir şekilde hurdaya ayrılması ve bu traktörlerin yerine yeni teknolojiye sahip traktörlerin Türkiye tarımına kazandırılması, traktör parkının yaş ortalamasının düşmesinisağlayacaktır. Bu sayedetraktörlerin arızalanma olasılığının düşmesi, yüksek bakım-onarım maliyetlerinin azalması ve tarımsal üretimde gerçekleşen zamansal kayıpların engellenmesi sağlanarak, tarımda kârlılığın en yüksek düzeye çıkarılması mümkün olacaktır.

Diğer yandan tarım arazilerinin toplulaştırılmasına hız verilmesi de traktör sayısında azalış, buna karşın ortalama güç büyüklüğünde artış sağlayarak tarımsal mekanizasyon göstergelerinin beklenen seviyelere ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu yaklaşımlar sayesinde, ülkemiz tarımında daha yenilikçi traktörlerin kullanımı, hassas tarım ve nesnelerin interneti gibi yeni teknolojilerin traktörlere adaptasyonu açısındanTürkiye tarımının ivme kazanması mümkün olacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Türkiye İstatistik Kurumu, 2018. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=305
- [2] Türkiye İstatistik Kurumu, 2018. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1581
- [3] Türkiye İstatistik Kurumu, 2018. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=359
- [4] Türkiye İstatistik Kurumu, 2018. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=357
- [5] Türkiye İstatistik Kurumu, 2018. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1561